

Monitoring Waddengebied: broedseizoen 1995

■ Sedert 1991 wordt het internationale Waddengebied (Den Helder tot Esbjerg) geïnventariseerd op karakteristieke broedvogels (o.a. steltlopers, Eidereend, Bergeend, meeuwen en sterns). Eens in de vijf jaar wordt het gehele gebied onderzocht. De eerste integrale inventarisatie vond plaats in 1991. Ook in 1996 zullen honderden vrijwilligers, tellers in dienst van terreinbeherende instanties en een aantal SOVON-medewerkers proberen de klus te klaren.

In de tussenliggende jaren worden de ontwikkelingen op de voet gevolgd door de kolonievogels zoveel mogelijk integraal te tellen en de overige soorten in steekproefgebieden. In het broedseizoen van 1995 werd tevens aandacht besteed aan een flink aantal zeldzame soorten. Hieronder de eerste resultaten van een snelle belronde langs diverse beheerders, telgroepen en individuele vogelaars in combinatie met hetgeen Ben Koks (SOVON coördinator veldwerk Waddenzee) en Fokko Erhart (ondersteunend veldwerk) tegenkwamen.

Kolonievogels

Het tellen van kolonievogels is geen eenvoudige zaak. In getijdengebieden is het zorgvuldig in kaart brengen van Kluten, meeuwen en sterns sowieso een lastige klus omdat de aantallen vaak extreem hoog zijn en verplaatsingen als gevolg van verstoringen en/of springtij veelvuldig voorkomen. Dit noopt de teller niet zelden het onderste uit de kan te halen.

In het afgelopen broedseizoen heeft een fors springtij in juni ervoor gezorgd dat veel nesten zijn overspoeld op een moment dat de kuikens net uit het ei kropen. Voor de tellers een deprimerende ervaring, maar voor de desbetreffende soorten waarschijnlijk minder dramatisch omdat vaak vervolglegels worden geproduceerd; vogels in een dergelijk dynamisch landschap zijn ingesteld op zulke apocalyptische gebeurtenissen. Hoewel de aantallen van veel soorten er niet om logen, moet het broedsucces, mede door de verregende dagen in juni, zeer mager zijn geweest. Op Schiermonnikoog is naar schatting een kwart van de lepelaar-jongen om het leven gekomen.

De Aalscholver ging het dit jaar voor de wind. In 1994 werden zes nesten in de Kroonspolders op Vlieland gevonden en in de Tweede Polder deden zes paar een broedpoging (geen jongen grootgebracht). Dit jaar werden op Vlieland ongeveer 70 nesten geteld. Op 24 juni leverde een bezoek minimaal 176 nagenoeg vliegvlugge jongen op. De NAM-locatie De Hond lijkt vol te zitten. In 1994 werden er nog 142 nesten gevonden, in

1995 bleef het aantal steken op 135.

De Lepelaar heeft deze eeuw slechts éénmaal in het Duitse Waddengebied gebroed, in 1962 op het eilandje Memmert, vlakbij Borkum. In 1995 zijn op hetzelfde eiland vijf nesten gevonden, zodat er op lijkt dat onze oosterburen hun langverwachte Lepelaars eindelijk hebben gekregen. In het Nederlandse Waddengebied kwamen minimaal 333 paar tot broeden, een duidelijke toename ten opzichte van voorgaande jaren.

Tabel 1. Aantal nesten van de Lepelaar in het Waddengebied in 1995

Texel	Geul	39
	Muy	31
	Schorren	54
Vlieland	Kroonspolders	6
	Meeuwenduinen	94
Terschelling	Eerste Duintjes	± 30
	Tweede Duintjes	± 32
	Oosterkwelder	47

Door de hoge waterstand in De Geul liet het aantal broedparen hier een lichte daling zien die echter ruimschoots werd goedgemaakt door een forse stijging van de aantallen in De Muy. Op De Schorren was het gebruikelijke aantal broedparen aanwezig. Op Vlieland liet de kolonie in de Meeuwenduinen praktisch hetzelfde aantal zien als in 1994, maar werd er daarnaast voor het eerst ook in de Kroonspolders gebroed. De kolonies op de Boschplaat (Terschelling) lieten een afname zien. Gekleurde broedvogels van Terschelling werden echter waargenomen in de kolonie op

Schiermonnikoog. Hier verdubbelde het aantal ten opzichte van 1994. Op het Balgzand en op Ameland werden wel Lepelaars gezien, maar kwamen ze niet tot broeden zoals in 1994.

Op dit moment is het overzicht van de meeuwen en sterns nog niet compleet. De langverwachte toename van Zwartkopmeeuw in het Waddengebied blijft nog uit. Adulte vogels werden o.a. op het Balgzand, Vlieland en Schiermonnikoog gezien. Op Vlieland verbleef een paar gedurende het broedseizoen in een kolonie Stormmeeuwen, zonder te broeden. Voor zover bekend lieten de Dwergmeeuwen die in 1993 en 1994 op de kwelder van de Peasummerlannen broeden, dit jaar verstek gaan. Op de Groninger kwelders werden op dezelfde locatie van 1994 wederom drie paar gevonden waarvan de legsels helaas wegspoelden. Op het Balgzand werd tijdens een kolonievogeltelling een alarmerende adult gezien.

De Grote Mantelmeeuw die we in 1994 op De Hond konden betrappen was in 1995 waarschijnlijk weer als broedvogel aanwezig. Tijdens de bezoeken met de NAM-onderhoudsploeg op 15 mei en 27 juli werden alarmerende vogels waargenomen. Omdat het eilandje uitsluitend tijdens onderhoudsbeurten kan worden bezocht weten we niet wat er tussentijds is gebeurd. Even leek het er op dat de Aalscholvers in de Kroonspolders ook Grote Mantelmeeuwen als burens zouden krijgen. In het voorjaar was een paartje enige tijd baltsend te bewonderen. Tot broeden is het echter niet gekomen.

Aalscholvernesten op De Hond (Ben Koks).

Kolonie
Aalscholvers in
de Kroonspolders
(Gradus
Lemmen).

Griend kan natuurlijk in geen enkele bespreking over het Waddengebied ontbreken. Het aantal broedparen van de Grote Stern lag met 8.200 paar in dezelfde orde van grootte als in 1994 (8.300). Noordse Stern en Visdief lieten echter ten opzichte van 1994 een forse afname zien. In 1995 kwamen resp. 1.000 paar Noordse Sterns (-17%) en 2.600 paar Visdieven (-21%) tot broeden.

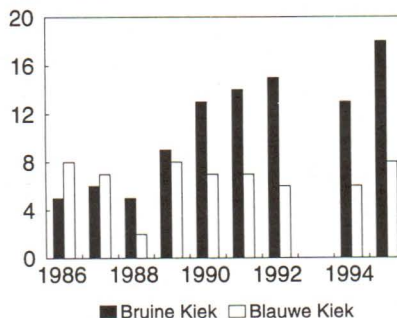
Texel blijft in het Nederlandse Waddengebied het belangrijkste broedgebied voor de Dwergstern. Verspreid over vijf kolonies kwamen hier minstens 85 paar tot broeden. Elders werden broedgevallen vastgesteld op Rottumerplaat en -oog en in de haven van Delfzijl (3-5). Potentiële broedgebieden als het marineterrein van Den Helder, de Vliehors, Griend, de Noordvaarder en de Balg op Schiermonnikoog waren verlaten. Van de Richel zijn de gegevens nog niet ontvangen, maar hier werden in het begin van het broedseizoen vier alarmerende Dwergsterns gezien.

Roofvogels

Volgens berichten worden er de laatste drie jaar steevast adulte Slechtvalken bij de marinehaven van Den Helder gezien. De tienduizenden Kanoeten, Bontjes en andere watervogels van het Balgzand vormen een perfecte prooi. Bewijzen voor een broedgeval ontbreken voorslagnog. De Waddeneilanden hebben faam wanneer het gaat om kiekendieven, maar de Blauwe Kiekendief deed het

matig. Op Terschelling, Ameland en vermoedelijk Texel is een daling van het aantal broedparen geconstateerd. De Bruine Kiekendief doet het daarentegen opvallend goed (figuur 1). Terschelling is met 70 broedparen de onbetwiste topper. Speciale vermelding verdient het broeden van 10 paren op de met riet begroeide oostelijke kwelder van de Dollard.

Evenals in 1994 kwam er weer een paartje Grauwe Kiekendieven tot broeden in een zeebiesveld op de Dollardkwelder. Door overstroming is dit nest echter verloren gegaan. Opmerkelijk was het overzomen van een Grauwe Kiekendief in de duinen van Vlieland.

Figuur 1. Aantalverloop van Bruine en Blauwe Kiekendief op Vlieland (bron: SBB).

Nadat in 1994 de eerste broedpoging van een Buizerd in de Staatsbossen op Texel plaatsvond, vlogen dit jaar voor het eerst jongen uit, in een eendenkooi van Natuurmonumenten. Het eerste nest op Ameland is helaas mislukt. Ook op Vlieland en Ter-

schelling kwamen paren tot broeden. Voor het eerst werd een broedgeval van de Boomvalk op Ameland vastgesteld: minimaal twee jongen vlogen uit. Schiermonnikoog is nu het enige grote Waddeneiland waar Boomvalken als broedvogel ontbreken.

Velduilen lijken het dit jaar redelijk te hebben gedaan. Hoewel de aantallen niet veel hoger waren dan in 1994, werden er diverse grote legsels gemeld. Bijzonder was het broeden op Griend. Hier vlogen vier jongen uit en de oudervogels waren bijzonder handig in het vangen van Bonte Strandlopers.

Overige soorten

Tijdens de vele duizenden velduurtjes die de medewerkers in het project hebben geïnvesteerd, zijn natuurlijk ook veel leuke soorten vastgesteld. Ondergetekende had het genoeg een territorium van een Steenloper vast te stellen. Op drie achtereenvolgende ronden op de Groninger kwelders werd een alarmerend paartje gevonden. Helaas kon niet naar een nest worden gezocht omdat het springtij dit onmogelijk maakte. In Duitsland en Denemarken broeden enkele paren Steenlopers in het Waddengebied. Deze eeuw zijn in het Nederlandse Waddengebied nog niet eerder aanwijzingen voor een broedgeval verkregen.

Eveneens opmerkelijk waren de drie territoria van Bonte Strandlopers langs resp. de Friese Noordkust, het Lauwersmeer (zonder eieren op nest!) en de Dollard. Op Griend wist een paartje Middelste Zaagbekken maar liefst negen jongen groot te brengen. Voor het eerst kwam hier een Waterral tot broeden.

Pijlstaarten werden als broedvogel opgemerkt in de Kroonspolders op Vlieland en de Westerplas op Schier. Op de laatste locatie was ook de bekende Roodhalsfuut weer van de partij.

De Blauwborst verscheen voor het eerst als broedvogel op Vlieland. Op Ameland werd na de vestiging in 1994 dit jaar een forse aantalstoename gemeld. Op Terschelling en in de Dollard bleven de aantallen stabiel.

Tenslotte is het aardig te melden dat er drie paar Roodmussen in het Eemshaventerrein verbleven. Mogelijk ten gevolge van het slechte weer begin juni kwam het aantal territoria op Terschelling niet hoger uit dan elf. Op Vlieland werden 4-5 territoria vastgesteld.

Ben Koks

Dwergstern (Guido van Leeuwen)

